

КУЛТ СВ. САВЕ У МАНАСТИРУ РИЛУ, У XIX ВЕКУ

Приликом живописања манастира *Рила* у Бугарској (1844—1846 год.) наглашен је необично живо култ српских светитеља, а специјално *Св. Саве*.

У *пријатни централне цркве* насликана је 1844 читава *галерија српских светитеља*, углавном према халкографијама Жефаровићеве Стематографије. Поред *Св. Саве* „првог архиеп. српског“ и *Св. Симеона-Немање* „цара“, ту су „цар“ Стефан Првовенчани, краљеви Владислав, Драгутин (Теоктист) и Милутин, „млади цар“ Урош, „царице“ Ана и Јелена, Јован Владимир Зетски, кнез Лазар „србскиј“ и Стефан Штиљановић.

У *параклису Св. Николе* приказан је поново *Св. Савва* *српскиј*, богато украшен, са књигом на којој пише: Идѣже бо естъ сокровище ваше, тѣ бѣдетъ и сердце ваше; а према *Св. Сави* насликан је *Св. Јефрем* „архиеп. србскиј“.

Међутим, специјалан култ *Св. Саве* огледа се нарочито у *параклису посвећеном њему* и *Св. Симеону-Немањи*, међу источним ћелијама изнад Самоковских врата. Ту над улазним вратима пише: Во славу сѣмъ единосвѣтныѣмъ Троицы, Оца и Сына и Сѣго Дѣа, изобразисѣ сей Бжественныи и всесѣтныи храмъ преподобныхъ Оцъ нашихъ Свѣтлыи и архіепископа Саввы, србскихъ чудотворецъ, настояніемъ игмана г. Іосифа и епитропѣмъ г. Серафима и г. Памфіліа, иждивеніемъ же преподобнѣйшаго во іеромонасѣхъ г. Евгениа, рѣдомъ ѿ града Самокова, постриженника тожде сѣнныи обители Рылскіа, за дѣшевно его спасеніе и вѣчное воспоминаніе. в' лѣто 1846, мѣс(а) маіа 10.

У самом *параклису Св. Саве* и *Св. Симеона* дата је такође галерија српских светитеља; само је ту место „бугарског цара“ Давида насликан *Св. Арсеније Чудотворац*, а између краља Владислава и Милутина дат је још један *Немањић*, са сигнатуром „Св. Стефан краљ србскиј“. — У тој поворци српских светитеља, на првом месту, на северном зиду до олтару, приказани су *Св. Сава* и *Св. Симеон* са црквом од три кубета између њих. На олтарном зиду северно живописан је *Св. Стефан Дечански*, а јужно *Св. Јован Рилски*.

Изнад те галерије приказано је *осам композиција из Живога Св. Саве*. — На северном зиду су ове сцене: 1. *Немањини војници* са шлемовима, у Русику, бију и вуку за браду калуђере, претећи исуканим мачевима, а са куле јавља се *Сава* у монашком оделу. Сиг.: *Св. Савва* приникъ со столпа нача велѣгласно воеводѣ глаголати. 2. Пред пустињском ћелијом седи белообраз старац и показује младићу редове у књизи, док им се приближују четири разбојника са мачевима и копљима. Сиг.: Придоша разбойници ко оцѣ Макарію и вѣрѣтоша пр(епо)д(о)бнаго Савву при немѣ сѣдѣща. 3. *Св. Сава*, с калуђерима, носи болесна човека у студеничку цркву: *Св. Савва* вѣрѣте челоуѣка разслаблена при пѣти повержена. 4-та сл. се пружа изнад те три и приказује пренашање *Св. Симеона* у Студеницу: пред Саву и монахе, који носе мошти у отвореном ковчегу, излази из цркве краљ Стефан Првовенчани, са сином Радославом, свећоносцима и другим. Сиг.: Срѣтоша честныи мошти Св. Свѣтлыи ѿ мѣс(а) Стѣденицы.

На јужном зиду је 5-та сцена: Рукополагање Савино за епископа — *Св. Савва* постављаетсѣ въ архіерейство. 6. Исцељење краља Стефана Првовенчаног — *Св. Савва* приде ко своемъ братѣ и исцѣли его (Стефан са круном лежи, а *Сава* у присуству свештенства напаја га из златне чаше). 7. Последња служба Савина у Трнову у присуству цара, царице и других — *Св. Савва* егда наче водѣ всвѣщати раздѣлаше се въ кѣпѣли вода. А изнад те 3 пружа се 8-ма слика: Свечан дочек *Св. Саве* као архијереја у Хиландару — Егда приде *Св. Савва* во свой манастирѣ Хиландарѣ, срѣтоша егѣ ѿи съ радостію (Св. Сава у архијер. оделу долази у пратњи два калуђера, а пред њега излази свечана поворка калуђера, са свећама, јеванђељем и иконама; а два великосхимника падају ничице пред ноге Савине).

Најзад, *Св. Сава* и *Св. Симеон*, приказани су ту и на иконостасу на златној подлози, са црквом међу собом, као и апостоли Петар и Павле; а у самом олтару, на жртвенику, налази се лепа мања икона *Св. Саве* и *Св. Симеона*, рађена 1873 год. и означена са 12 јануар.